

РОЗДІЛ 12 ВІЙСЬКОВЕ ПРАВО

УДК 347.6

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/122>

ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОЦІНКИ ТАКТИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ОСОБОВИМ СКЛАДОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

MAIN PRIORITIES OF IMPROVING THE REGULATORY AND LEGAL REGULATION OF THE ASSESSMENT OF TACTICAL LITERACY IN THE PERFORMANCE OF SERVICE AND COMBAT TASKS BY THE PERSONNEL OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Гіденко Є.С., старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ

У сучасних умовах зростання рівня загроз внутрішній безпеці України, викликаних як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками, питання підвищення тактичної грамотності особового складу Національної поліції набуває особливої актуальності. Якісне виконання службово-бойових завдань безпосередньо залежить від професійної підготовки поліцейських, рівня їхньої бойової виучки, оперативності прийняття рішень та здатності діяти ефективно в екстремальних умовах. Стаття присвячена аналізу існуючої нормативно-правової бази, яка регламентує порядок оцінки тактичної грамотності поліцейських, та виявленню основних недоліків у цьому процесі. Зокрема, зазначено відсутність уніфікованих стандартів та критеріїв оцінювання, недостатню адаптацію чинних нормативно-правових актів до умов воєнного часу, а також потребу в комплексному підході до оцінки рівня професійної підготовки правоохоронців. У публікації окреслено основні пріоритети вдосконалення правового регулювання: оновлення нормативних актів відповідно до сучасних викликів, впровадження інноваційних методів навчання та контролю знань, створення єдиної системи оцінювання тактичної грамотності та ефективності дій у межах службово-бойових завдань. Автором запропоновано конкретні рекомендації щодо удосконалення системи підготовки і атестації поліцейських, що сприятиме підвищенню рівня безпеки громадян та зміцненню авторитету Національної поліції України.

У публікації окреслено основні пріоритети вдосконалення правового регулювання: оновлення нормативних актів відповідно до сучасних викликів, впровадження інноваційних методів навчання та контролю знань, створення єдиної системи оцінювання тактичної грамотності та ефективності дій у межах службово-бойових завдань. Особлива увага приділена необхідності міжвідомчої координації у процесі підготовки поліцейських та розробки новітніх стандартів, які враховують специфіку оперативно-службової діяльності в умовах збройного конфлікту. Автором запропоновано конкретні рекомендації щодо удосконалення системи підготовки і атестації поліцейських, що сприятиме підвищенню рівня безпеки громадян та зміцненню авторитету Національної поліції України.

Ключові слова: тактична грамотність, службово-бойові завдання, професійна підготовка, оцінювання, Національна поліція України, нормативно-правове регулювання, безпека, стандарти, воєнний стан.

In the current conditions of growing threats to Ukraine's internal security, caused by both external and internal factors, the issue of improving the tactical literacy of the personnel of the National Police has become particularly relevant. The quality execution of service-combat tasks directly depends on the professional training of police officers, the level of their combat readiness, the promptness of decision-making, and their ability to act effectively in extreme conditions. This article is devoted to the analysis of the existing regulatory and legal framework governing the assessment of the tactical literacy of police officers and the identification of key shortcomings in this process. In particular, it highlights the absence of unified standards and evaluation criteria, the insufficient adaptation of current legal acts to wartime conditions, and the need for a comprehensive approach to assessing the level of professional training of law enforcement personnel.

The publication outlines the main priorities for improving legal regulation: updating normative acts in accordance with current challenges, introducing innovative methods of training and knowledge control, and creating a unified system for evaluating tactical literacy and the effectiveness of actions within the framework of service-combat tasks. Special attention is paid to the necessity of interagency coordination in the process of police training and the development of modern standards that take into account the specifics of operational service activities in conditions of armed conflict. The author offers specific recommendations for improving the system of training and certification of police officers, which will contribute to enhancing the safety of citizens and strengthening the authority of the National Police of Ukraine.

Key words: tactical literacy, service-combat tasks, professional training, evaluation, National Police of Ukraine, regulatory and legal framework, security, standards, martial law.

Актуальність. Сучасні безпекові виклики, зокрема збройна агресія проти України, зростання рівня злочинності та терористичної загрози, вимагають від особового складу Національної поліції України високої тактичної грамотності при виконанні службово-бойових завдань. Ефективність діяльності поліцейських у кризових ситуаціях безпосередньо залежить від рівня їх професійної підготовки, зокрема – від умінь приймати обґрунтовані тактичні рішення, діяти злагоджено, безпечно та ефективно у складних умовах. Водночас, існуюча система оцінки тактичної грамотності залишається фрагментарною, а нормативно-правове забезпечення цієї сфери – недостатньо врегульованим, що створює ризики як для службової ефективності, так і для дотримання прав громадян під час поліцейських заходів. Актуальність теми зумовлена необхідністю реформування підходів до оцінки тактич-

ної грамотності, зокрема впровадження єдиних стандартів, критеріїв та методик оцінювання, які відповідатимуть сучасним викликам та вимогам оперативної діяльності поліції. Удосконалення нормативно-правового регулювання в цій сфері дозволить не лише підвищити боєготовність особового складу, а й забезпечити належний рівень правової визначеності, що сприятиме підвищенню довіри суспільства до правоохоронних органів.

Крім того, питання оцінки тактичної грамотності безпосередньо пов'язане з загальнодержавною стратегією щодо забезпечення правопорядку, протидії гібридним загрозам та забезпечення стабільності у прикордонних і прифронтових регіонах. У цьому контексті нагальною є розробка сучасного нормативного забезпечення, яке враховуватиме новітній досвід ведення бойових дій, взаємодії з іншими силовими структурами, а також адапта-

цію до міжнародних стандартів у сфері правоохоронної діяльності. Визначення та реалізація основних пріоритетів удосконалення нормативно-правового регулювання оцінки тактичної грамотності поліцейських є ключовим чинником у підвищенні ефективності виконання службово-бойових завдань, забезпеченні національної безпеки та правопорядку, а також у формуванні професійної культури особового складу Національної поліції України.

Метою дослідження є аналіз основних пріоритетів удосконалення нормативно-правового регулювання оцінки тактичної грамотності виконання службово-бойових завдань особовим складом Національної поліції України.

Виклад матеріалу. На початковому етапі дослідження доцільно зосередити увагу на аналізі походження та змістовного наповнення ключових концепцій, що мають безпосереднє значення для розуміння предмета дослідження. Службово-бойові завдання, які виконуються озброєними підрозділами Національної поліції України, регламентовані діючим законодавством, що встановлює порядок та процедури їх реалізації. Звертає на себе увагу наявність у низці термінологічних джерел (словників і правових актів) положень, які фіксують зв'язок між державною службою та виконанням обов'язків, притаманних військовій сфері.

Дослідження Закону України «Про Збройні Сили України» свідчить про наявність терміну «службова діяльність», що, однак, не супроводжується чітким визначенням поняття «службово-бойова діяльність». Водночас аналіз нормативно-правових актів дозволяє дійти висновку, що у вітчизняному правовому полі має місце ототожнення понять «вчинення дій» та «бойові дії», а також сприйняття останніх як складової ведення війни. Однак конкретне визначення «службово-бойова діяльність» відсутнє, що ускладнює її правове розмежування [6, 7].

Зазначене поняття застосовується переважно у контексті діяльності Національної поліції в умовах правового режиму надзвичайного або воєнного стану, а також при взаємодії з іншими силовими структурами у разі виникнення кризових ситуацій. Збройна агресія проти України спричинила зміну вектора розвитку правового регулювання діяльності поліції, актуалізувала нові функції та повноваження, зокрема у сфері забезпечення національної безпеки, що включає боротьбу із загрозами для критичної інфраструктури, участь у кібербезпеці та протидії діяльності диверсійно-розвідувальних груп. Закон України «Про Національну поліцію» закріплює повноваження поліцейських у частині реалізації заходів воєнного чи надзвичайного стану, а також забезпечення правопорядку у сфері захисту державного суверенітету. Це формує нову парадигму діяльності поліції, яку в умовах війни можна охарактеризувати як специфічну форму публічного забезпечення безпеки, що має риси участі у воєнних діях. У зв'язку з цим, пропонується розгляд питання розширення повноважень поліцейських під час воєнного стану та у післявоєнний період, що базується на положеннях Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Водночас поняття «службово-бойова діяльність» набуває змістового наповнення як сукупність цілеспрямованих дій із застосуванням засобів та сили для виконання службових завдань із забезпечення безпеки держави [6, 7, 8].

У протиставу, «сервісна діяльність» поліції здійснюється у межах відомчих нормативно-правових актів і спрямована на забезпечення стабільного функціонування суспільства у мирний час. Участь поліцейських у заходах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану вимагає не лише високого рівня компетентності, але й розвитку професійних якостей, що дозволяють оперативно ухвалювати рішення в умовах стресу та непередбачуваних ситуацій [1, с. 25].

Босздатність поліцейських підрозділів безпосередньо залежить від їх здатності діяти ефективно під тиском, демонструючи вміння застосовувати тактичні при-

йоми. Особливості виконання службових обов'язків під час війни потребують від поліцейських творчого підходу до вирішення завдань, зокрема – можливості працювати у цивільному одязі без використання стандартної символіки, з метою уникнення загроз або забезпечення оперативної ефективності [2, с. 47]. Також у правовому полі відсутні вимоги щодо обов'язкового використання засобів індивідуального захисту з нанесенням ідентифікаційних номерів. Законодавство визначає порядок застосування заходів примусу, таких як фізичний вплив, спеціальні засоби та вогнепальна зброя, при цьому забороняючи використання поліцейськими засобів, не передбачених законодавством. Це створює потребу у подальшому вдосконаленні нормативного регулювання службово-бойової діяльності в умовах кризових ситуацій і збройних конфліктів [4, с. 63].

У межах правового режиму воєнного стану Національна поліція України наділена повноваженнями щодо застосування заходів примусу до осіб, які причетні до збройної агресії проти України. При цьому, незважаючи на існування окремих обмежень і заборон, визначених чинним законодавством, такі заходи можуть здійснюватися без попередження, а також включати застосування спеціальних засобів, у тому числі у випадках, що не обмежуються місцем чи умовами їх використання, з урахуванням специфіки застосування вогнепальної зброї. У воєнний час поліція має право використовувати спеціальні технічні засоби, зокрема:

- Апаратуру з функціями фото- та відеофіксації, включаючи обладнання, що працює в автоматичному режимі.
- Прилади для виявлення рівня радіаційної або біологічної загрози.
- Засоби, призначені для протидії використанню ворожих технічних засобів.
- Алкотестери для визначення стану алкогольного сп'яніння.
- Пристрої для зчитування та ідентифікації номерних знаків транспортних засобів [9, с. 14].

Засоби фіксації можуть бути закріплені як на поліцейських, так і на повітряних, водних та наземних транспортних засобах спеціального призначення, а також на спорудах і в місцях, що відповідають технічним вимогам. Отримана за допомогою таких засобів інформація може використовуватись у службовій діяльності, незалежно від того, чи належать технічні засоби поліції або іншим суб'єктам [4, с. 17].

У період дії воєнного стану працівники поліції здійснюють етапування (конвоювання) осіб, затриманих за підозрою у вчиненні злочинів, а також обвинувачених та засуджених до позбавлення волі. У передбачених законом випадках такі особи можуть утримуватися в ізоляторах тимчасового тримання. Крім того, поліцейські мають право виконувати функції технічно-криміналістичних підрозділів, зокрема здійснювати огляд місць подій, а також виконувати завдання з розмінування, виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних речовин, які можуть бути використані як засоби вчинення кримінальних чи адміністративних правопорушень [5, с. 99].

В умовах бойових дій значного значення набуває емоційна та фізична стійкість працівників поліції, яка безпосередньо впливає на якість виконання службових обов'язків. Актуальні психологічні дослідження підтверджують наявність тісного зв'язку між особистим життям правоохоронців і їх професійною ефективністю, зокрема у спроможності долати стрес та приймати адекватні рішення в критичних умовах. У зв'язку з цим на психологічні служби поліції покладається важлива функція забезпечення психологічної підтримки працівників, що обумовлено визнанням стресу як невід'ємного елементу професійної діяльності [2, с. 14].

У реаліях збройної агресії відбулися кардинальні зміни у повсякденній діяльності поліції. Так, офіцери спецпідрозділу КОРД проходять інтенсивну професійно-психологічну підготовку з метою забезпечення ефективного виконання бойових завдань і адаптації до умов відкритого збройного конфлікту [3, с. 18]. З огляду на це, діяльність Національної поліції у період дії воєнного стану має розглядатися як активна, безперервна та скоординована оперативно-технічна та охоронна діяльність. Професійна діяльність поліції в цих умовах здійснюється як самостійно, так і у взаємодії з іншими органами сектору безпеки та оборони, зокрема Збройними Силами України, Національною гвардією, Державною прикордонною службою, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України. Основними напрямками взаємодії є боротьба з диверсійно-розвідувальними групами противника, нелегальними збройними формуваннями, ліквідація наслідків кризових ситуацій та виконання спеціальних заходів, спрямованих на забезпечення національної безпеки та публічного порядку [4, с. 95].

Одним з ключових пріоритетів удосконалення нормативно-правового забезпечення у цій сфері є розробка та впровадження єдиної системи стандартів оцінювання тактичної грамотності, яка б включала чіткі критерії, індикатори та методи контролю [5, с. 19]. На сьогодні відсутні уніфіковані підходи до оцінки тактичної компетентності поліцейських у межах різних служб і підрозділів, що ускладнює об'єктивну оцінку рівня підготовленості до виконання службово-бойових завдань. Другим важливим напрямом удосконалення є гармонізація нормативно-правових актів, що регулюють тактичну підготовку поліцейських, із міжнародними стандартами та досвідом провідних країн світу. У цьому контексті доцільним є запровадження модульного підходу до оцінки тактичної грамотності, з урахуванням специфіки завдань, що виконуються підрозділами поліції в умовах воєнного стану, у прикордонних районах або у районах ведення активних бойових дій [9, с. 40].

Третім пріоритетом виступає нормативне закріплення процедур атестації та періодичного оцінювання тактичної грамотності особового складу, з урахуванням реальних практичних навичок, продемонстрованих під час вико-

нання службово-бойових завдань. Це дозволить забезпечити не лише формальний контроль, а й стимулюватиме постійне підвищення рівня професійної підготовки поліцейських [3, с. 52]. Окрему увагу слід приділити розробці відомих нормативно-правових актів, які б регулювали процес проведення навчань, тактичних тренувань та бойових злагоджень, у тому числі у взаємодії з підрозділами Збройних Сил України, Національної гвардії та інших силових структур. Це сприятиме підвищенню якості підготовки поліцейських до дій у кризових ситуаціях та унеможливить хаотичність у застосуванні тактичних прийомів у реальних умовах. Удосконалення нормативно-правового регулювання оцінки тактичної грамотності виконання службово-бойових завдань особовим складом Національної поліції України має базуватися на системному підході, орієнтованому на створення комплексної, інтегрованої системи правового забезпечення. Це, своєю чергою, дозволить не лише підвищити ефективність діяльності поліції в умовах воєнного стану, а й забезпечити належний рівень публічної безпеки та правопорядку в державі [5, с. 12].

Висновки. Отже, у ході дослідження проблематики нормативно-правового регулювання оцінки тактичної грамотності виконання службово-бойових завдань особовим складом Національної поліції України встановлено, що в умовах воєнного стану роль поліції у забезпеченні національної безпеки істотно зростає. Це зумовлює необхідність якісного оновлення підходів до підготовки та оцінювання тактичної компетентності працівників поліції з урахуванням специфіки сучасних загроз. Аналіз чинного законодавства засвідчив фрагментарність правового забезпечення оцінки тактичної грамотності, відсутність чітких критеріїв, єдиної методології та уніфікованих процедур контролю. Водночас, ефективне виконання службово-бойових завдань потребує не лише високого рівня професійної підготовки, а й здатності діяти злагоджено в умовах кризових ситуацій, дотримуючись вимог законності й тактичної доцільності. Реалізація зазначених пріоритетів дозволить створити ефективну систему оцінки тактичної грамотності поліцейських, що сприятиме підвищенню їх професійної боєздатності, забезпеченню публічного порядку та зміцненню обороноздатності держави в умовах воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власенко І.В., Котелюх М.О. Напрямки вдосконалення службової підготовки працівників національної поліції України. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т вн. справ, Каф. тактичн. та спец.-фіз. підгот. ф-ту №2. Харків: ХНУВС, 2019. С. 102–107.
2. Гіденко Є. С. Підготовка працівників поліції в тактично-складовій діяльності при екстремальних ситуаціях. *Юридичний науковий електронний журнал*. Електронне наукове фахове видання юридичного факультету Запорізького національного університету 2022. С. 474–477.
3. Завістовський О.Д. Професійна, службо-ва та службово-бойова діяльність Національної поліції: сутність та розмежування понять. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2017. С. 258–262. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.47>.
4. Казначеев Д. Г., Лопаєва О. М. Шляхи удосконалення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку в Україні. Д. Г.Казначеев, О. М. Лопаєва. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3 (106). С. 90–95.
5. Покайчук В.Я. Сутність і співвідношення понять «сили безпеки» та «сили охорони правопорядку». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 47–53. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/6097>.
6. Про затвердження Правил носіння одно-строю поліцейських: Наказ від 19.08.2017 року № 718. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 40–41. Ст. 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1122-17#Text>.
7. Про збройні сили України: Закон України від 06.12.1991 року № 1934-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 108. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>.
8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
9. Чмелюк В.В., Гришук В.Л., Бадьора С.М. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів: навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.